

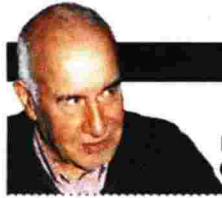
νουβέλα

Βιβλιοδρόμιο

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 14-15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2015

Η κρίση στα χέρια του Σωτήρη Δημητρίου γίνεται μια κατάσταση υπερβατική και οι πρωταγωνιστές τής νουβέλας δεν είναι ήρωες που συγκρούονται, αλλά μάλλον ο Χορός μιας αρχαίας τραγωδίας

«Αϊ σιχτίρ, ρε νούμερα», ψέλλισε πριν ξεψυχήσει

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

Αν ο τίτλος του νέου αφηγήματος του Σωτήρη Δημητρίου «Κοντά στην κοιλιά» ακούγεται σιβυλικός, δεν έχει παρά να τον συνδυάσει κανείς με την Ελλάδα των χρόνων της κρίσης για να γίνει καταληπτός, καταληπτότατος. Κανονικά το αφήγημα αυτό θα έπρεπε να περιμένουμε να γραφεί πολλά χρόνια αργότερα, αφού η κρίση θα είχε ξεπεραστεί ή, αν δεν είχε ξεπεραστεί, θα είχε αλλάξει όνομα ή θα είχε αντικατασταθεί από μια άλλη κρίση. Οφείλουμε να υπογραμμίσουμε ευθύς εξαρχής, όσον αφορά το «Κοντά στην κοιλιά», την ικανότητα του Σωτήρη Δημητρίου

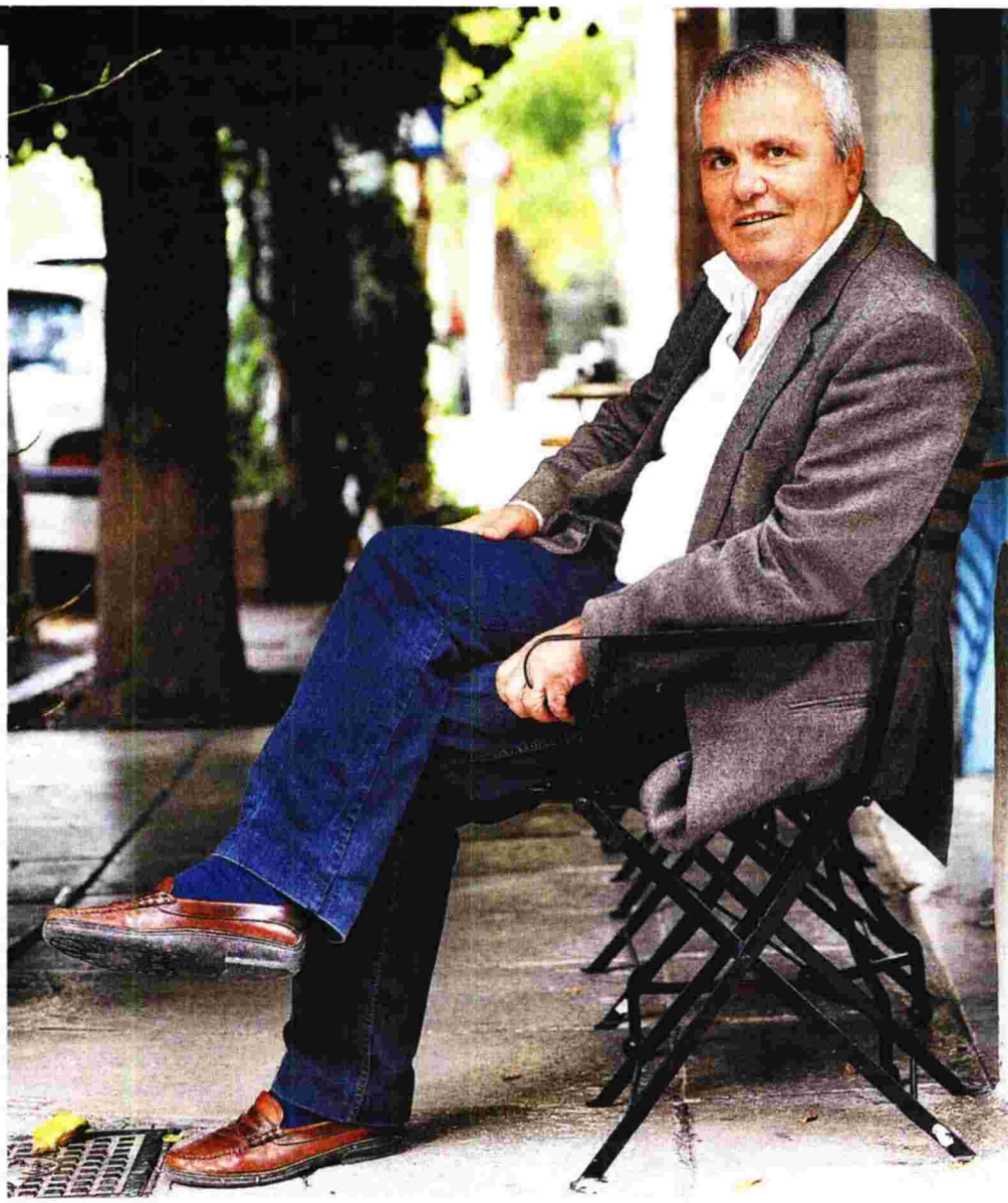
Ο Δημητρίου διευρύνει την έννοια της κρίσης ώστε αντί για ένα «εποχικό» ανάγνωσμα να έχουμε μια διαχρονική ανατομία της

ου να καταγράφει τα επιφαινόμενα της κρίσης με έναν τρόπο που να ανάγεται κανείς στα γενεσιουργά της αίτια και επιπλέον να χρησιμοποιεί ως αποδεικτικά της ύπαρξής της τα μέσα που την καταγγέλλουν.

Εφιάλτης ή ζόφος

Δημιουργώντας ταυτόχρονα μια ατμόσφαιρα ώστε η κρίση να μεταβάλλεται σε μαγιά και να ζεις τον εφιάλτη ή τον ζόφο σχεδόν σαν να πρόκειται για μια κατάσταση υπερβατική ή ονειρική. Ενα κείμενο ενενήντα έξι σελίδων «Το κοντά στην κοιλιά» συνθεμένο με σκέψεις, με παραστάσεις και με ακούσματα, οικεία και καθημερινά, που το διεξέρχεται με την αγωνία ενός αστυνομικού αφηγήματος, ενώ η προσεκτική ανάγνωσή του θα σου είχε αποκαλύψει από τις πρώτες κιόλας σελίδες τον συνένοχο ή τον εγκληματία. Καθώς δεν είναι άλλος παρά ο ίδιος ο αναγνώστης που ως αυτόκοος μάρτυρας ή ως δρων πρόσωπο πολλαπλασιάζει τις προϋποθέσεις ώστε το έγκλημα που απευχόταν να συντελεστεί να τον έχει περιλάβει ήδη μέσα του.

Με μια γλώσσα που φαινομενικά δείχνει να μη χρειάζεται παρά μόνο την άμεση καταγραφή της, αν και στην προφορική εκφορά της θα τη χαρακτήριζες ακόμη και αποπνικτική ή αδέξια προκειμένου να δλωσει το παραμικρό, ο Δημητρίου

Ο Σωτήρης Δημητρίου γεννήθηκε το 1955 στην Πόβλα Θεσπρωτίας. Έργα του έχουν κερδίσει πολλές διακρίσεις, μία από τις οποίες και το βραβείο διηγήματος της εφημερίδας «ΤΑ ΝΕΑ», το 1987. Κείμενά του έχουν μεταφερθεί πολλές φορές στον κινηματογράφο, όπως τα φιλμ «Απ' το χιόνι» του Σωτήρη Γκορίτσα, «Τα οπωροφόρα της Αθήνας» του Νίκου Παναγιωτόπουλου κ.ά.

ου τη μεταβάλλει σε ασπαίρον εκφραστικό εργαλείο. Με αποτέλεσμα κοινότοπες εκφράσεις, όπως αυτή που λέει ένας οδηγός ταξί «Δεν θα γυρίσει το πράμα; Θα σας χώνουμε και στο πορτμπαγκάζ. Ξεράθηκε το χέρι μου να αναβοσβήνω τα φώτα», ή το «Έφτασε η Τεταρτίτσα, πάει η βδομαδίτσα», να αποκαλύπτουν τα αλληπάλληλα γεωλογικά στρώματα ενός ψυχισμού και μιας γλώσσας, με αποτέλεσμα η λέξη, η έννοια και η πραγματικότητα όπως τις αντιπροσωπεύει η περιδάλτη «κρίση» να ανιχνεύονται με την ευκολία του οφθαλμοφανούς.

Θα έλεγε κανείς ότι το εύρημα του Σωτήρη Δημητρίου να γράφει για την Ελλάδα της κρίσης, αντί για ένα αφήγημα με ήρωες που συγκρούονται, μια νουβέλα με πρωταγωνιστή κάτι αντίστοιχο με τον Χορό της αρχαίας τραγωδίας, μαζί με το πλεονέκτημα της αμεροληψίας, διευρύνει την έννοια της κρίσης ώστε, αντί για ένα «εποχικό» ανάγνωσμα, να έχουμε μια διαχρονική, με όρους αφηγηματικούς πάντα, ανατομία της. Με τον κορυφαίο που είναι ο αφηγητής, χωρίς να εξαιρείται της σαρκαστικής σάτιράς του, να αποκαλύπτει όλη την παθογένεια του

συλλογικού υποσυνειδήτου και των πολιτικών συστημάτων.

Ωστόσο, σ' αυτό το αφήγημα το γραμμένο σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο – ας το σημειώσουμε περιφραστικά, στην «Ελλάδα της κρίσης» – δεν είναι ούτε η «Ελλάδα» που πρωταγωνιστεί ούτε η «κρίση». Αν και πλήθος τοπωνυμίων όπως η Ηλιούπολη, τα Εξάρχεια, οι Άγιοι Ανάργυροι, η Μαγούλα, η Ηγουμενίτσα με τον έναν ή τον άλλον τρόπο αναφέρονται μέσα στο αφήγημα, όπως και τα ταμεία με τα αρκτικόλεξα ΤΑΠΕΔ, ΕΚΠΟΤΑ, ΔΕΠΑΤΟ, ΑΠΟΠΕΔ, ΔΗΠΕΘΕ, ΤΑΔ-

ΚΥ, ΚΑΝΤΑΙΦ, αισθάνεται τελικά το αφήγημα αυτό να μπορεί να συνοψιστεί στις ακροτελείτες αράδες του: «Ο τελευταίος των ανθρώπων πριν ξεψυχήσει ψέλλισε "αϊ σιχτίρ, ρε νούμερα". Αλλά δεν επέζησε κανείς για να το γράψει στους τοίχους. Και σε ποιους τοίχους; Ποια τύχη; Πολύ γρήγορα η φύση, σε χιλιάδες χρόνια – αναβοσβήσιμο κωλοφωτιάς αναλογικά – αφομοίωσε κάθε ίχνος από το πέρασμα του είδους».

Όπως είναι γνωστό, οι παραστάσεις αρχαίας τραγωδίας στην αρχαιότητα κλείνανε με το σατυρικό δράμα. Ο Σωτήρης Δημητρίου στο «Κοντά στην κοιλιά» προτίμησε την ακριβώς αντίθετη σειρά. Το σύγχρονο οικουμενικό δράμα, άλλωστε, δεν θα μπορούσε να κορυφωθεί παρά με μια αποστροφή που θα προϋπέθετε τη λύτρωση συνώνυμη της αγανάκτησης. Αν στη σάτιρα μπορείς ν' αναρωπιέσαι, όσον αφορά τον θρόλο που περιέβαλε τη λέξη «κρίση», μήπως την πρωτοέγραψε ένας υπάλληλος των ΔΕΚΟ που μειώθηκε ο μισθός του ή κάποιος που δεν άντεχε να ακούει για τη δυσχερή θέση της χώρας του ή κάποιος που υπέθεσε ότι πίσω της υπήρχε μια ομάδα νεαρών που έκανε γκραφίτι, το δράμα, με το να λειτουργεί συμπερασματικά, μόνο ακαριαία μπορεί να λογαριαστεί η λύση του.

Καθρέφτες

Όσο κι αν λογαριάζεται απάνθρωπο, δεν είναι απολογούμενο που θα αφανιστεί το ανθρώπινο γένος, αλλά μόνο με το να έχει προλάβει να διατυπώσει ένα «αϊ σιχτίρ, ρε νούμερα». Ενώ καώδες θα μπορούσε να παραμείνει το υλικό της πιο καυτής καθημερινότητας – όπως αυτό που διέρχεται η Ελλάδα της κρίσης – ακόμη και αν ο συγγραφέας του περιοριζόταν στην πιο ευφυή διαχείρισή του, ο Σωτήρης Δημητρίου κατορθώνει να το οργανώσει σε ένα σύμπαν, αν και προσθέτει μια επιπλέον δυσκολία στον εαυτό του προκειμένου να το οικοδομήσει.

Σαν να μην του έφταναν οι παραμορφωτικοί καθρέφτες που συνιστούν εκ προοιμίου όλα όσα αναπαράγουν από μια δάνεια και άγνωστο πώς έχει συγκροτηθεί γλώσσα οι ανώνυμοι ήρωες του «Κοντά στην κοιλιά» – τα μέλη του Χορού της τραγωδίας –, ο Δημητρίου κατορθώνει να συνδέσει την καυτή καθημερινότητα που σημειώσαμε με ένα σύμπαν που, αν και η συνειδήσή μας αδυνατεί να το ελέγξει, γίνεται καθοριστικό για την άμορφη μάζα που συνιστούμε όλοι μας. Επομένως, αφού για την ίδια τη φύση τα χιλιάδες χρόνια ισοδυναμούν με το αναβοσβήσιμο της κωλοφωτιάς, η κρίση που την πρωτοέγραψε ένας υπάλληλος των ΔΕΚΟ ή την έκανε γκραφίτι μια ομάδα νεαρών είναι σαν να μην υπήρξε.

Σωτήρης Δημητρίου
ΚΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΛΙΑ
Εκδ. Πατάκη, 2014, σελ. 104
Τιμή: 8 ευρώ